

РЕЦЕНЗІЇ

М. І. Бушин, Ю. М. Тихоненко: Святиня над Дніпром. - Черкаси : Видавництво «Бізнес-стиль», 2014. - 362 с.

Постать Т. Шевченка як символ національної і соціальної боротьби українського народу, батька української нації завжди перебуває у центрі уваги української суспільства і науковців. На творчості генія українського народу виховувалося не одне покоління науковців, які прагнули, як сини і дочки свого часу наслідувати його а при можливості широко й всебічно популяризувати спадщину. Вже у наш час вони зосереджують увагу на шевченківській тематиці об'єктах в населених пунктах, пов'язаних з життям і творчістю Т. Г. Шевченка.

Наукова громадськість як представник української інтелігенції вважає поета символом відродження національної свідомості, який сприяв своєю художньою творчістю становленню ідеології визволення українського народу, системи цінностей. Особливо актуальним є узагальнення матеріалів з історії національного Шевченківського заповідника у м. Каневі. Саме таке завдання поставили перед собою д. і. н., професор М. І. Бушин і к. і. н., доцент Ю. М. Тихоненко як автори змістовної книги «Святиня над Дніпром» яка вийшла і видавництві «Бізнес-стиль» у 2014 р.

Твір присвячений 200-річчю від дня народження великого генія українського народу, Т. Г. Шевченка та 75-річчю Шевченківського меморіалу. Автори у слові до читача який передує вступу ясно зазначають, що якщо Черкащина - духовний центр нашої держави, то Канів, поправу, можна вважати серцем Черкащини. Чернеча гора, яку народ відразу назвав Тарасовою, постає як один із головних національних центрів духовного відродження українців, як місце всенародної прощі Тарасова гора кличе до себе кожного, хто прагне відродити славу України та допомогти її народу знайти гідне місце серед інших європейських держав [С. 7].

Учені ґрунтовно працювали над своїм дослідженням про що свідчить детально розроблений його зміст. Він складається зі вступу, аналізу історіографії, джерельної бази та характеристики методології дослідження, головних дат життя і творчості Т. Г. Шевченка, історії його поховання й улаштування могили поета України, влаштування першого музею - «Тарасової світлиці», створення на Тарасовій горі заповідника. Дали розкриваються основні етапи розбудови та місце Шевченківського національного заповідника в суспільному житті українського народу, які хронологічно охоплюють 1918 р - першу половину 1920-х рр.; другу половину 1920-1940-х рр. та другу половину ХХ та початок ХХ ст. Цей змістовний матеріал викладений у розділах «Шевченківська світлиця - перший музей Тараса Шевченка», «Відродження імені славного сина України - Тараса Шевченка», «Могила Тараса Шевченка під час Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.», «75-літній шлях Шевченківського меморіалу» «Національний заповідник у Каневі - центр духовності та української культури», «Діяльність Шевченківського національного заповідника й українська діаспора: еволюція контактів», «Українська Святиня в роки незалежності». Автори також не залишили поза своєю увагою і яскраво виписали сюжети пов'язані із зображенням Тараса Шевченка в екслібрисах українських художників та в уяві художниками Черкащини.

Цілком вірним видається також наведення в монографії біографічних відомостей про лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка. Видання завершується післямовою, рекомендаціями, списком джерел і літератури з 264 найменувань та окремої додаткової літератури, яка містить 37 позицій. Таке розташування матеріалу у монографії дозволило авторам послідовно, на підставі ґрунтовно опрацьованих джерел, документальних матеріалів у тому числі архівних та літератури висвітлити причини виникнення та початковий період функціонування заповідника а саме роль громадськості, її ініціативи у становленні заповідника та заходи влади з облаштування меморіального комплексу Кобзаря. Особливу увагу вчені приділили ідеологічним засадам та урядовим заходам з улаштування Шевченківського національного заповідника. І, як зазначалося вище, ґрунтовно розкрили основні етапи розбудови

та місце Шевченківського національного заповідника у суспільному житті українського народу, згідно наведеної вище періодизації.

Автори у потоці розкриття теми поєднували науковий стиль з популярністю викладу і вміщеній в монографії детально опрацьований матеріал сприймається з великим інтересом. Учені ввели у науковий обіг раніше маловідомий громадськості різноманітний за своїм характером архівний і документальний матеріал (рішення, розпорядження, звіти, довідки, інформації). А це у свою чергу спрягло найповнішому відтворенню діяльності органів державної і виконавчої влади, працівників музею, громадськості, практики розроблення та реалізації програм, генерального плану розвитку Шевченківського національного заповідника та ін.

У монографії науковці також наводять цитати класиків української і російської літератури, використовують значний масив ілюстративного матеріалу, який складають кольорові і чорно-білі фото, архівні матеріали, малюнки, ескібри та ін., котрий, за нашими підрахунками, складає 250 одиниць.

Насиченість документального матеріалу з архівних фондів, різноманітних джерел, у тому числі публікацій періодики, надають книзі значної інформативності та створюють необхідне уявлення про минулу і сучасну суспільну ситуацію навколо Шевченківського національного заповідника. Зокрема, відображають існуючу за радянські часи жорстку вертикаль партійного впливу на розвиток музейної справи і пам'яткоохоронної роботи.

У післямові наводяться дані про соратників і однодумців Т. Шевченка: М. І. Гулака, П. О. Чуйкевича, О. В. Марковича та наводяться ґрунтовні узагальнення за результатами дослідження.

Висновки, як і самий зміст видання засвідчили той беззаперечний факт, що автори доклали неабияких зусиль для того щоб відтворити історію створення та формування Шевченківського національного заповідника у м. Каневі. Вчені детально проаналізували історичні передумови, основні етапи у становленні і розвитку, ставлення влади і внесок громадськості у створення та функціонування Шевченківського національного заповідника та його вплив на духовну культуру.

Вони беззастережно довели, що існування Шевченківського національного заповідника у м. Каневі стало можливим завдяки зусиллям української спільноти, яка вважала необхідним збереження національно-культурної спадщини для майбутніх поколінь. Еволюція стосунків численних колективів заповідника у різні часи з владними інституціями змінювалася відповідно до історичних реалій. У радянський період розвиток та впорядкування національної святині в Каневі формувалася в умовах тотального ідеологічного диктату з боку партійних та державних структур.

Автори переконливо з'ясували, що формування Шевченківського національного заповідника, його експозицій підпорядковувалось ідеї популяризації більшовицької ідеології і для цього радянській уряд не шкодував матеріальних засобів на розбудову музею, створення пам'ятника на могилі Т. Шевченка, їх денационалізації. За переконання вчених якісні зміни в ідеологічній площині відбуваються з проголошенням незалежності України. У ці роки Шевченківський духовний центр, яким є заповідник Т. Шевченка у Каневі все виразніше впливає на стан суспільно-політичного і духовного життя України.

Ґрунтовним аналізом зв'язків української діаспори з Шевченківським національним заповідником автори з'ясували також той безперечний факт, що українська діаспорна спільнота постійно відчуває духовний зв'язок з Батьківщиною. Їй завжди не байдуже були ні українська культура, ні люди, які її прославляли, тому прагнення вшанувати Т. Шевченка має символічне значення для українців за кордоном. Це бажання притягує наших зарубіжних співвітчизників у Канів на Тарасову Гору.

У післямові автори цілком справедливо наголошують на тому, що могила Тараса Шевченка стала місцем об'єднання українців і людей з усього світу, які приїжджаючи сюди рік за роком, несуть любов, вдячність і відданість до вірного сина України [С. 332]. Додамо також, що Шевченківський комплекс у Каневі своїм існуванням доводить домінуючу тенденцію консолідації матерікових українців, західної і східної діаспори з метою соборності українського народу.

До позитивних моментів рецензованого видання є й рекомендації, які сприятимуть популяризації пам'яток архітектури, скульптури, археології, їх збереженню, як і цілої

національної спадщини України. Щодо побажань то, на наш погляд, доречним було вмістити іменній покажчик до книги.

У цілому схвально відгукуємося про монографія М. І. Бушина і Ю. М. Тихоненко «Святиня над Дніпром». Конкретність формулювань, чітка структурованість, логічний зв'язок розділів - визначальні риси рецензованої праці. Вона написана чіткою, гарною мовою і легко читається, кваліфіковано здійснений дизайн і друк книги.

Сутність її можна визначити, як вдала спроба сучасного узагальнення й синтетичного викладу процесу створення і функціонуванні Шевченківського національного заповідника у м. Канів. Підкреслимо, що вона є гідним вшануванням Т. Г. Шевченка і викличе велике зацікавлення у науковців, студентів, широкого кола читачів, хто цікавиться історією нашого народу.

Віктор
Гоцуляк

Одержано редакцією 27.11.2014
Прийнято до публікації 25.12.2014